

โครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปหัตถกรรมทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย
กรณีศึกษา กลุ่มศิลปหัตถกรรมทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยเลขที่ ๗๑ หมู่ ๙
(คุ้มคงเจริญ) บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วัชระ วชิรภัทรกุล วีระ เนตราทิพย์ ปราโมทย์ ปิ่นสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาอาชีพการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย ของกลุ่มศิลปหัตถกรรมการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย (เทพสถิต) เลขที่ ๗๑ หมู่ที่ ๙ (คุ้มคงเจริญ) บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์รูปแบบ ลวดลาย วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการผลิต และการตลาด ทำให้พบว่ากลุ่มผู้ผลิตที่มีความเชี่ยวชาญในการทำเครื่องประดับประเภทหัวนางอัปสร หรือหัวเขมรในรูปแบบต่างๆ ที่สร้างสรรค์และพัฒนาได้อย่างสวยงามอลังการ สามารถสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของตนเอง ได้อย่างหลากหลายรูปแบบในลักษณะของการประยุกต์ผสมผสานเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของเครื่องประดับนาฏศิลป์ร่วมสมัย ด้านการตลาดยังไม่ได้ดำเนินการเต็มรูปแบบ เป็นการจำหน่ายโดยตรงที่บ้าน จำหน่ายส่งไปที่ร้านประจำและจำหน่ายทางเว็บไซต์ ไทยตำบลคอตคอม

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงวัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนในการผลิตอย่างละเอียด เพื่อนำไปต่อยอดโดยการถ่ายทอดทักษะในการผลิตในวงกว้างสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, หัตถกรรม, นาฏศิลป์ไทย

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the local wisdom knowledge for career development in making Thai dancing decorations of Thai dancing decoration handicraft groups (Thepsathit) at House No. 71, Group 9, Khokyai Village, Samet Subdistrict, Muang District, Buriram Province, and 2) to study the background of local wisdom in terms of creation, form, design, material, product procedure, and marketing. The finding revealed that the group of producers who were the expert in making decoration of Apsara's head or Khmer head with many created and developed styles embellishment beautifully. These productions could make their identity with diversity forms, which integrated application to be the contemporary dancing art decorations. In term of the marketing, it is not fully formation operated; the distribution is directed from village, the stationed shop, and by the website.

In addition, it is indicated from the research that the materials and the production steps were clearly shown for continually taking these findings to transform the production skill with widely inherited area to be the cultural heritage.

Keywords: Local Wisdom, Handicraft, Thai Dancing

บทนำ

เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย หรือเครื่องแต่งตัวโขน ละคร มีที่มาจากการทำงานของเลียนแบบเครื่องทรงพระมหากษัตริย์ ซึ่งสมัยก่อนประดิษฐ์ขึ้นสำหรับแต่งตัวโขน และละครหลวงเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีผู้นำแบบอย่างไปประดิษฐ์เป็นเครื่องแต่งกายตัวละครที่นำมาแสดงในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งใช้เป็นเครื่องแต่งกายเข้าประกวดในเทศกาลสำคัญ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ เป็นต้น เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยแบ่งเป็น ๕ ประเภทคือ เครื่องแต่งกายตัวพระ เครื่องแต่งกายตัวนาง เครื่องแต่งกายตัวยักษ์ เครื่องแต่งกายตัวลิง (หนุมาน) และเครื่องประดับเบ็ดเตล็ดที่ใช้เป็นเครื่องประดับตัวละครอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการผลิตตามรูปแบบและลวดลายที่มีผู้สั่งนำมาเป็นตัวอย่างและทางกลุ่ม ๆ ออกแบบรูปแบบและลวดลายที่คิดขึ้นเอง ในการจัดจำหน่าย มีทั้งขายปลีกและขายส่ง จากการสนทนากับประธานกลุ่มพบว่า มีผู้ประกอบการอาชีพนี้ไม่มากนักเนื่องจากเครื่องประดับนาฏศิลป์บางชนิดมีต้นทุนในการผลิตสูง และบางชนิดต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตนาน และกระบวนการในการผลิตบางขั้นตอนขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ ทำให้การจำหน่ายไม่ทันต่อความต้องการของผู้ซื้อ และในกลุ่มผู้ที่สนใจก็ไม่มีเวลาในการที่จะเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนรายละเอียดในการผลิต คงมีเฉพาะผู้สนใจจริง ๆ จำนวนหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้มีผู้สืบทอดอาชีพนี้น้อย จากความคิดเห็นดังกล่าวกลุ่ม ๆ จึงให้ความสนใจและต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำ การถ่ายทอดความรู้ในการผลิต และผลักดันให้การประกอบอาชีพนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ก่อให้เกิดอาชีพที่ยั่งยืนเป็นธุรกิจชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอาชีพทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย ของกลุ่มศิลปหัตถกรรมนาฏศิลป์ไทยของชุมชนคุ้มคงเจริญ บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

โดยทำการศึกษาในด้านรูปแบบ ลวดลาย การเย็บแบบขึ้นโครงประกอบชิ้นงาน การลงสี การปิดทอง และการประดับตกแต่งรวมไปถึงการเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการประดิษฐ์เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย เพื่อบันทึก จัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบและเป็นต้นแบบในการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันทรงคุณค่า จัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะเผยแพร่ความรู้ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ครอบครัว ชุมชนและสังคมเกิดความรักความภาคภูมิใจ อันจะนำไปสู่ความรัก ความหวงแหนในมรดกวัฒนธรรมและร่วมกันอนุรักษ์มรดกเหล่านั้นให้คงอยู่และพัฒนาหรือประยุกต์ผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ผู้สนใจทั่วไปและประชาชนในท้องถิ่น

ภาพ1 กรองคอ หรือกรองคอ, พวงหรีด หรือรัดต้นแขนลายหงส์ และตัวอย่างการแต่งชุดด้วยเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มศิลปหัตถกรรมทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย ๑ ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางด้านเอกสารและงานวิจัย ตำรา บทความจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลจากร้านที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยโดยสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม คือนางสาวพึงใจ จันทร์เจริญ เพื่อทำความเข้าใจในเบื้องต้น ขอเข้าทำการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาของกลุ่มศิลปหัตถกรรม ๑ แล้วจึงเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเจาะลึกละเอียดยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมาก ถือเป็นภูมิปัญญาของชาติที่จัดอยู่ในสาขาภูมิปัญญาไทยโบราณ คือสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ เป็น

กระบวนการสอนวิชาทางด้านช่างและเทคโนโลยีศิลป์และการละครของช่างสิบหมู่ มีการสั่งสมสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต และจากผลการศึกษาทำให้สามารถสรุปประเด็นในการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาในการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๗

ความเป็นมาของกลุ่มพบว่าการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๗ เริ่มต้นมาจากสองพี่น้องครอบครัวจันทร์เจริญ โดยคุณจักรินทร์ และคุณปรางค์ จันทร์เจริญ เข้ารับการฝึกอบรมการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของชุมชนวัดเทพากร เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยฝึกการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยจากครูสถาพร เลี้ยงสอน ซึ่งสืบทอดวิชาต่อมาจากครูสาคร ยังเขียวสด และกลับมาทดลองทำ จนเกิดความเชี่ยวชาญในการทำเครื่องประดับที่ใช้สวมใส่บนศีรษะและหัว โขน และสามารถสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของตนเอง คือ หัวนางอัปสร หรือหัวเขมรในรูปแบบต่างๆ ที่กลุ่มได้สร้างสรรค์และพัฒนาได้อย่างสวยงามอลังการ ประกอบกับที่ตั้งของกลุ่ม ๗ อยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นเมืองปราสาทหินคือปราสาทเขาพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ อันถือเป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมขอมโบราณนั่นเอง จึงทำให้ช่วยเสริมภาพลักษณ์ของหัวนางอัปสรให้ดูสมจริงยิ่งขึ้น

ภาพ 2 นักวิจัยเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ การทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

วัสดุ – อุปกรณ์ในการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๗

วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๗ คือ แผ่นหนังเทียม (ปะเก็น) ไม้กลึง ห่วงทอง โช้ทอง แป้นต่างหู สีเฟลกซ์ สีน้ำมัน สีอคริลิกน้ำสีทอง สีน้ำพลาสติก แผ่นทองชนิดเค กระจกสี พลอยสี เพชรสี น้ำมันชักแห้ง กาวลาเท็กซ์ กาวยาง กาวตราช่าง กาวร้อน เข็ม ด้าย ลวด น้ำมันพืช วัสดุที่ใช้ในการทำดินมี กระจาดยี่สิบสี่ดั่ง แป้งข้าวเจ้า ปูนซีเมนต์และแคลเซียม วัสดุต่างๆ เหล่านี้ทางกลุ่ม ๗ สั่งซื้อจากร้านแถวพาหุรัดหรือสนามเสือป่า กรุงเทพฯ ๗ มีทั้งแบบเกรดดีราคา

แพง และเกร็ดธรรมดาราคาถูก ส่วนวัสดุอื่น ๆ ซื่อจากร้านขายวัสดุก่อสร้างตามท้องตลาดยกเว้น เฉพาะสีเฟลคซ์ ที่ต้องสั่งซื้อจากบริษัท

รูปแบบและลวดลายเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยที่ผลิตขึ้นจากกลุ่ม ๑

รูปแบบและลวดลายของเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยที่กลุ่ม ๑ ทำขึ้นโดยภาพรวมมีอยู่ ๕ ลักษณะ คือ ทำตามรูปแบบลวดลายดั้งเดิมแบบโบราณที่ทำสืบทอดกันต่อ ๆ มา ทำตามรูปแบบเดิมแต่ ออกแบบและจัดวางลายขึ้นมาใหม่เอง ทำตามรูปแบบเดิมแต่ทำลวดลายตามที่มีผู้มาสั่งให้ทำ ทำตาม รูปแบบและลวดลายที่มีผู้สั่งให้ทำและทำตามรูปแบบและลวดลายที่คิดขึ้นมาเอง แต่การผลิตส่วนใหญ่ จะทำตามรูปแบบและลวดลายเดิมกับลวดลายที่คิดขึ้นมาเอง นำมาประยุกต์ผสมผสานกันปรับเปลี่ยน รูปแบบและลวดลายไปเรื่อย ๆ ในการทำเครื่องประดับแต่ละชนิดจะใช้ระยะเวลาแตกต่างกัน เช่น งาน ที่เป็นชิ้นเล็ก ๆ จำพวกต่างหู กำไล ข้อมแขน ถ้ำสภาพอากาศดี ฝนไม่ตก มีแสงแดดก็สามารถทำเสร็จ ได้ภายในวันเดียว ประเภทของเกี่ยวแบบต่าง ๆ กระบัง มงกุฎ ๑ ชั้น ใช้เวลา ๒ วัน หากเป็นหัวอัป สตราหรือหัวเขมร ในการทำ ๑ หัว ใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ จึงจะเสร็จสมบูรณ์ แต่การผลิตงาน ของกลุ่ม ๑ โดยปกติจะทำสินค้าสะสมไว้ โดยจะทำโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภทเก็บไว้ หลาย ๆ ชิ้น เมื่อมีลูกค้ามาสั่งทำแบบใดมา ก็จะทำการผลิตให้ได้ทันตามเวลา ประกอบกับทางกลุ่ม ๑ พอดีจะทราบแนวโน้มทางด้านการตลาด คือในช่วงก่อนหน้าเทศกาลก็จะต้องเตรียมผลิตสินค้า หลากหลายรูปแบบรอไว้เลย ในกรณีที่เป็นการสั่งทำสินค้าพิเศษก็จะทำให้เป็นราย ๆ ไป แต่จะคิด ราคาเพิ่มขึ้นกว่าสินค้าปกติ

ขั้นตอนการผลิตเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

จากการศึกษาการผลิตและสร้างสรรค์เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย ทำให้ทราบขั้นตอนการ ผลิตอย่างละเอียด โดยมีลำดับขั้นตอนการผลิตเรียงลำดับจากการร่างแบบและลวดลายตามที่ต้องการลง บนแผ่นหนัง (ปะเก็น) แล้วจึงตัดแผ่นหนังบริเวณขอบรอบนอกทำการฉลุลายตามแบบ เสร็จเรียบร้อยแล้ว เย็บด้วยลวดเพื่อให้ชิ้นงานมีความแข็งแรงและสามารถัดรูปทรงได้

ภาพ 3 ขั้นตอนการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

จากนั้นจึงทำการตีลายและนำมาติดบนชิ้นงานตามแบบ ทิ้งไว้รอให้ดินแห้งสนิทแล้วจึงทาสีพลาสติกรองพื้นในชั้นแรก รองพื้นด้วยสีน้ำมันสีขาวผสมสีเฟลทซ์เบอร์ ๒๖๑๓ ลงไปเล็กน้อย เป็นการรองพื้นชั้นที่สอง และรองพื้นด้วยสีเฟลทซ์โดยทาบนชิ้นงานให้ทั่ว ๆ ด้วยความรวดเร็ว เมื่อสีแห้งพอสมควร ก็เข้าสู่ขั้นตอนการลงทอง โดยเริ่มจากนำแผ่นทองคำชนิดเคมาปิดลงบนชิ้นงานให้ทั่ว ขี้ทองหรือลงทองด้วยแปรงอันแรก แปรงอันที่สองทำหน้าที่ปิดทอง และแปรงอันที่สามจะทำหน้าที่เป็นตัวขัดเงาให้ชิ้นงานปรากฏเป็นสีทองเงางาม เก็บรายละเอียดด้านหลังของชิ้นงานด้วยการใช้สีอติลิกน้ำสีทองทาด้านหลังและด้านข้างของชิ้นงานให้ทั่ว ทิ้งไว้ให้แห้งสนิทดีแล้วนำมาประดับด้วยเพชรพลอย กระจกสี หลังจากที่ได้เสร็จก็จะได้เครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยที่งดงามพร้อมที่จะบรรจุเพื่อจัดจำหน่ายต่อไป

ภาพ 4 ขั้นตอนการลงสีรองพื้น ตีลาย และผลงานเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยที่สมบูรณ์

จุดสำคัญในขั้นตอนการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๆ คือ ในแต่ละขั้นตอนจะมีผู้รับผิดชอบขั้นตอนนั้น ๆ เช่นการลอกลาย ฉลุลาย การตีลาย ตีลาย เป็นต้น จะแบ่งการรับผิดชอบกันไปทำให้แต่ละบุคคลมีความถนัดและเชี่ยวชาญเฉพาะทางมาก สามารถทำงานได้รวดเร็วด้วยการแบ่งหน้าที่และขั้นตอนในการผลิตอย่างชัดเจนนั่นเอง

การบริโภคและการตลาดของเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

ในด้านการบริโภคและการตลาดเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ๆ มีการจำหน่ายในหลายลักษณะด้วยกันคือ การจำหน่ายเองที่ร้าน ขายส่งเมื่อมีผู้สั่งให้ทำ ขายส่งอย่างเดียว และทำขายเฉพาะที่มีผู้มาสั่งให้ทำ นอกจากนั้นก็มีการนำเครื่องประดับไปออกร้านขายตามงานในจังหวัดและต่างจังหวัดบ้าง และเครื่องประดับที่ขายดีที่สุดคือ เกี้ยวทุกชนิด สร้อยคอ กำไล ต่างหู ต้นแขน กระบังหน้า หัวอัปสรและเครื่องประดับชนิดอื่นๆ ช่วงเทศกาลที่ขายได้มากที่สุดคือ เทศกาลลอยกระทง สงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันแม่ และช่วงงานประเพณีประจำจังหวัด เช่น งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง งานมหกรรมว่าวอีสานจังหวัดบุรีรัมย์ งานแข่งเรืออำเภอสตึก งานเครื่องเคลือบพันปีประเพณีบ้านกรวด งานบุญบั้งไฟ และงานประกวดแฟนซีต่างๆ ไป กลุ่มผู้ซื้อส่วนใหญ่จะเป็นร้านบริการเช่าชุด

โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมทั้งผู้สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยพบว่าการซื้อเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยไปใช้ในการประดับตกแต่งกาย บางกลุ่มแต่งเพื่อใช้ในการแสดง บางกลุ่มใช้ในการประกวดและบางกลุ่มใช้ในงานประเพณีต่าง ๆ บางกลุ่มซื้อเพื่อนำไปให้เช่าเพื่อนำไปตกแต่งร่างกาย ในเรื่องราคาของเครื่องประดับ ๆ แต่ละชิ้นจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของชิ้นงานด้วย และในอนาคต น่าจะมีผู้ที่สนใจซื้อเครื่องประดับ ชนิดต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะในปัจจุบันกระแสด้านการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมด้านการแสดงนาฏศิลป์ อันเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเห็นความสำคัญ คงจะเห็นได้จากมีการจัดงานในวันสำคัญต่าง ๆ มักจะมีการแสดงนาฏศิลป์ประกอบ หรือในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีจำนวนมากขึ้น ต่างก็มีการจัดการแสดงนาฏศิลป์ในมิติต่าง ๆ ให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ชม อีกทั้งในปัจจุบันเครื่องประดับ ๆ เหล่านี้ ไม่ได้ใช้เฉพาะในการแสดงนาฏศิลป์เท่านั้น ยังได้มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการแต่งกายในโอกาสต่าง ๆ อีกด้วย

ภาพ 5 ลูกค้านเลือกสินค้าเครื่องประดับ นำไปใช้ในงานแสดงต่าง ๆ

แนวทางในการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาและถ่ายทอดเป็นอาชีพศิลปหัตถกรรมการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย

กลุ่มศิลปหัตถกรรมทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย มีการถ่ายทอดความรู้โดยสอนให้ฟรีไม่คิดค่าเรียน คงจ่ายเงินเฉพาะค่าวัสดุที่ทางกลุ่มฯ เตรียมไว้ให้หรือผู้เรียนจะซื้อมาเองก็ได้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนมัธยม นักศึกษาจากวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่างๆ ครู อาจารย์ และบุคคลที่สนใจทั่วไปทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียง ลักษณะในการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มฯ ใช้วิธีสอนโดยทำให้ดูและให้ผู้เรียนทำไปพร้อมๆ กัน ไม่มีเอกสาร หนังสือหรือคู่มือให้อ่าน ทางกลุ่มฯ ไม่ได้มีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการทำ คงสอนด้วยปากเปล่าเท่านั้น แต่ก็มีแนวคิดที่จะพัฒนาขั้นตอนในการสอนให้มีประสิทธิภาพกว่าที่เป็นอยู่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้ที่มาเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ สอนแล้วเข้าใจง่าย

เพราะมีความสนใจ อดทนและมีความตั้งใจสูง มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ต้องใช้เวลาและความประณีตทุกขั้นตอน จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกิดจากการสอน

อภิปรายผล

จากการศึกษาภูมิปัญญาในการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่ม ฯ พบว่าผลิตชิ้นงานหลากหลายรูปแบบ แต่ชิ้นงานที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ฯ อาจสืบเนื่องมาจากจังหวัดบุรีรัมย์เป็นแหล่งกำเนิดอารยธรรมที่สำคัญ เมื่อครั้งในอดีตเคยเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองในสมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยยุคทวารวดี และสมัยลพบุรี เป็นการนำอดีตกลับมาปรับใช้ปัจจุบัน โดยนำลักษณะของลวดลายแบบศิลปะไทยและศิลปะขอมจากลวดลายจำหลักจากปราสาทหิน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับของนางอัปสรหรือส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของอารยธรรมขอมโบราณ สามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับนาฏศิลป์ได้อย่างเหมาะสม ลงตัว ส่วนลักษณะในการผลิตก็คือเป็นการถ่ายทอดทักษะในการผลิตต่อ ๆ กันไป และพบว่าแรงงานที่ใช้ในการผลิตนั้นมีความหลากหลายในด้านอายุ มีทั้งเด็กเยาวชน วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุทำงานร่วมกันได้อย่างกลมกลืน การที่เด็กวัยรุ่น หนุ่มสาว ตั้งใจทำงานด้านหัตถศิลป์ไทยด้วยสีหน้าแวตามุ่งมั่น เพื่อรังสรรค์ผลงานอันเป็นอันเป็นอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นทรัพย์สินหลักที่มีคุณค่า ยิ่ง นับเป็นสิ่งที่สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาชิ้นใหม่ได้ตลอดเวลาในตัวบุคคล การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอาชีพทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทยของกลุ่มศิลปหัตถกรรมนาฏศิลป์ไทยของชุมชนคุ้มคงเจริญ บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากเป็นศูนย์ฝึกอาชีพภูมิปัญญาไทย เป็นศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษาและเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสามารถก่อให้เกิดรายได้ เป็นอาชีพเสริมที่เข้มแข็งให้แก่สมาชิกในชุมชนและผู้สนใจทั่วไป เป็นการปลูกจิตสำนึกให้ครอบครัว ชุมชนและสังคมเกิดความรักความภาคภูมิใจ อันจะนำไปสู่ความรัก ความห่วงใยในมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมกันอนุรักษ์มรดกเหล่านั้นให้คงอยู่และพัฒนาหรือประยุกต์ผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นสินค้าสู่ตลาดภายในประเทศและขยายไปสู่ระดับต่างประเทศได้อย่างมีเอกลักษณ์ เป็นการพัฒนางานทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าอุตสาหกรรมได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มผลิตหัตถกรรมเครื่องประดับนาฏศิลป์. เอกสารแนะนำกลุ่มผลิตหัตถกรรมเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย. (เทพสถิต) เลขที่ ๗๑ หมู่ที่ ๕ (คุ้มคงเจริญ) บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.

งามพิศ สัตย์สงวน. (๒๕๖๒). หลักมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ ฯ เจ้าพระยาการพิมพ์.

ชุตินา ชมชื่น. (๒๕๕๒). เอกสารประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องการทำเครื่องประดับนาฏศิลป์
ไทย. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. โรงเรียนกุยบุรีวิทยา.

นิคม มุสิกคามะ. (๒๕๕๕). วัฒนธรรม : บทบาทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ ฯ กรมศิลปากร.
นิธิ เอียวศรีวงศ์. คดีเกี่ยวกับรัฐซึ่งประชาชนไทยจากวรรณกรรมปักษ์ใต้ ประวัติศาสตร์

นครศรีธรรมราช จากภาษาและวรรณกรรม รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์

นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๓

ปรีชา อุยตระกูล. (๒๕๕๘) รายงานภาคสนาม การจัดการแหล่งน้ำ. แผนและโครงการพัฒนาชุมชน
วัดเทพากร.

ภูมิจิต เรืองเดช. (๒๕๕๒). รายงานการวิจัย แชนการ์ ประเพณีแต่งงานของชาวไทยเขมร จังหวัด
บุรีรัมย์. สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
พัฒนาอาชีพทำเครื่องประดับนาฏศิลป์ไทย. ของชุมชนเทพากร แขวงบางพลัด เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร.

รุ่ง แก้วแดง. คืบภูมิปัญญาไทยสู่การศึกษาของชาติ. ค้นเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๒, จาก
:http://www.drrung.com/article/payee_articles_26.htm.

อบเชย แก้วสุข(น.ป.ป.) รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการการถ่ายทอดความรู้ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นและการเผยแพร่ความรู้ต่อมวลชน. ค้นเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๒, จาก
http://www.buriram.go.th และ http://www.dsc.ac.th/inwed/student_job/